

**КОМПЕТЕНЦІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті досліджується феномен та змістовна характеристика компетенції органів місцевого самоврядування в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, компетенція, органи місцевого самоврядування.

Васильєв Е. А. Компетенция органов местного самоуправления в сфере внешнеэкономической деятельности.

В статье исследуется феномен и содержательная характеристика компетенции органов местного самоуправления в сфере внешнеэкономической деятельности.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, компетенция, органы местного самоуправления.

Vasyliiev E. O. The competence of local government in foreign economic activity.

The article examines the phenomenon and informative description of the competence of local authorities in the field of foreign trade.

Keywords: foreign trade, competence, local governments.

Проблематика теми. Питання про феномен компетенції виступає як одне з основних питань функціонування публічної влади, а отже, питань сучасного державного розвитку. Причому, ми вважаємо, що це твердження не є перебільшенням. Необхідно зазначити, що свій розвиток в історичній ретроспективі цей феномен фактично бере з моменту становлення національних держав у XVI–XIX ст., коли абсолютні монархи намагалися детально визначити порядок формування та структуризації влади, взаємин між її органами, хоча й безпосередньо і не ставили компетенційні питання. Поява феномену компетенції знаменувала собою не тільки визначення відповідного порядку, її процесуалізації, тобто здійснення у відповідних організаційних та організаційно-правових формах, а й початок відповідної стабільності у здійсненні публічної влади.

Питання формування компетенції органів публічної влади, розподілу компетенційних повноважень між зазначеними органами залишаються актуальними й в умовах становлення та розвитку Української держави. Особливо вони актуалізуються та об'єктивуються в умовах проведення конституційної, адміністративної, муніципальної реформ в процесі децентралізації публічної влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема компетенції органів публічної влади є багатоаспектною і була предметом уваги фахівців з різних наукових дисциплін, як юридичних – державного, конституційного, муніципального та адміністративного права, так й управлінських – державного та муніципального управління, а також політологічних – політології, комунікативної політології тощо.

Різні державно-правові проблеми, пов'язані з правами, обов'язками, повноваженнями органів публічної влади, досліджувалися в роботах найвизначніших вітчизняних правознавців дореволюційного, радянського та сучасного періодів: М. М. Коркунова, М. А. Рейснера, С. А. Авак'яна, С. С. Алексєєва, М. В. Баглая, М. І. Байтіна, Г. В. Барабашева, А. О. Безуглова, Ю. М. Козлова, О. О. Кутафіна, М. О. Шафіра, К. Ф. Шеремета; українських учених-конституціоналістів, адміністративістів, муніципалістів М. О. Баймуратова, О. В. Батанова, Ю. П. Битяка, І. П. Бутка, М. П. Воронова, Р. К. Давидова, В. М. Кампо, М. І. Козюбри, В. В. Копейчикова, М. І. Корнієнка, В. В. Кравченка, В. Ф. Кузнецової, П. М. Любченка, В. Ф. Мелашенка, В. Ф. Опришка, М. П. Орзіх, В. Ф. Погорілка, М. І. Пухтинського, А. О. Селіванова, Є. А. Тихонової, А. Ф. Ткачука, О. Ф. Фрицького, Л. П. Юзькова; сучасних науковців ближнього і дальнього зарубіжжя Ч. Адріана, Р. Аграноффа,

М. С. Бондаря, В. І. Васильєва, В. Б. Євдокімова, С. Монтіна, М. В. Постового, Я. Ю. Старцева, А. І. Черкасова, В. Є. Чиркіна, О. С. Шугріної та ін. Особливу увагу треба приділити роботам тих вітчизняних авторів, які розробляли проблематику компетенції місцевого самоврядування, зокрема І. В. Балобанової, Є. О. Василькової, В. О. Величко, В. П. Гробої, Н. В. Камінської, А. Р. Крусян, Т. С. Смирнової.

Разом з тим, слід зазначити, що вказані фахівці не досліджували компетенцію органів місцевого самоврядування в сфері зовнішньоекономічної діяльності, що робить профільну проблематику актуальною та такою, що спрямована на дослідження нових аспектів діяльності органів публічної влади.

Тому, метою цієї статті є дослідження феномену компетенції та його змістовної характеристики у органів місцевого самоврядування України в сфері зовнішньоекономічної діяльності в контексті децентралізації повноважень публічної влади.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, що для визначення правової природи компетенції об'єктивно необхідним є застосування системного підходу. Це, по-перше, обґрунтовується тим, що феномен компетенції напряду є пов'язаним із соціальним й, насамперед, державним, управлінням, що здійснюється органами публічної влади; по-друге, з великою кількістю та різноманіттям органів публічної влади, що є в наявності та функціонують у будь-якій державі саме шляхом практичного здійснення, реалізації своєї компетенції, яку для них встановлює та окреслює держава; по-третє, з великим значенням компетенції, як «запускаючого механізму» для належної діяльності таких органів; по-четверте, з генетичним, інтерстиційним, внутрішнім зв'язком компетенції з правом – виступаючи інструментальним засобом адміністративно-правового впливу, феномен компетенції відкриває шлях для формування правового простору, в якому реалізуються повноваження уповноважених суб'єктів права, що складають онтологічну і функціонально-динамічну основу компетенції органу публічної влади; по-п'яте, виступаючи інститутом публічної влади в широкому сенсі, місцеве самоврядування має власну компетенцію і наділяється відповідними повноваженнями у різних сферах соціального життя.

У своєму семантичному розумінні сенс поняття «компетенція» є похідним від латинського *«competentia»* – приналежність по праву [1], що означає коло повноважень установи або особи. Майже всі словники дають саме таке етимологічне пояснення.

Разом з тим, у трактуванні компетенції спостерігаються різні підходи, що насамперед торкаються або семантичного питання, тобто розуміння змістовного наповнення цього феномену, або його архітектоники, тобто структурної організації. Досить часто у дефінітивному визначенні компетенції конкуруючими поняттями є права та обов'язки, повноваження, функції і предмети відання, юрисдикція, підсудність і підвідомчість. Справді, визначити їх співвідношення між собою за обсягом і змістом складно, до того ж для різних видів суб'єктів.

Досліджуючи це, Б. М. Лазарєв, наприклад, розглядає компетенцію органу управління як його право і обов'язок здійснювати конкретні управлінські функції в певній сфері. Останні, а саме інформація, прогнозування, координація, контроль, планування, не є, на його думку, юридичними явищами і як би «задані ззовні», так само як і предмети відання в якості зовнішніх керованих об'єктів. До того ж «розлучаються» права і обов'язки, оскільки рухливість перших врівноважується стійкістю других як обов'язків перед державою [2]. Таким чином, згаданий автор виокремлює основні, основоположні, характерні, та головне – юридичні ознаки (критерії) компетенції, до яких він відносить права та обов'язки, та інші – що не є юридичними, тобто нехарактерними, факультативними, а саме – інформацію, прогнозування, координацію, контроль, планування, що є скоріше управлінськими діями, що спрямовані на отримання управлінського ефекту (результату).

Онтологічні труднощі розуміння і вирішення проблематики компетенції лежать у з'ясуванні філософсько-правових коренів самого поняття «компетенція». На слушну думку В. Г. Баєва та С. В. Вороб'євої, виступаючи ключовим поняттям публічного права, а також нормативно-предметним виразом публічних справ та їх суб'єктів, компетенція являє собою вісь політичної боротьби, ядро конституційних і управлінських відносин. Тому необхідність

в обґрунтованому і чіткому визначенні компетенції зберігатиметься і в майбутньому. Особливо, коли мова заходить про конституційні і законодавчі основи даного поняття [3]. Таким чином, у наведеному доктринальному підході міститься низка критеріальних оцінок феномену компетенції, що мають суттєве методологічне значення. Серед них слід акцентувати увагу на таких:

А) компетенція – це ключове поняття публічного права, бо є відповідним інструментально-функціональним ключем для «запуску» всієї системи формування та функціонування публічної влади, воно виступає, таким чином, «опорним» поняттям всього соціального й, насамперед, державного управління;

Б) компетенція виступає нормативно-предметним виразом публічних справ та їх суб'єктів – тобто публічні справи та поведінка їх суб'єктів детерміновані компетенцією, проявляються через неї та вирішуються і реалізуються завдяки компетенції та з її допомогою;

В) компетенція являє собою вісь політичної боротьби – саме через компетенцію вибудовується не тільки структура органів публічної влади, але й їх взаємовідносини в процесі реалізації повноважень, що детермінує їх роль і місце в системі політичних відносин в процесах державотворення та правотворення;

Г) компетенція виступає ядром конституційних і управлінських відносин – цей висновок має вельми важливе значення для нашого дослідження та напряду показує роль і значення компетенції у її взаємовідносинах з правом – якщо вона виступає ядром як конституційних, так й управлінських (адміністративно-правових. – Авт.) відносин, то без неї: – по-перше, виникнення таких правовідносин є неможливим (абсолютний характер компетенції. – Авт.); – по-друге, всі конституційні та управлінські відносини базуються на компетенції органів публічної влади або є пов'язаними прямо чи опосередковано з нею (засадничий характер компетенції. – Авт.); – по-третє, конституційні й управлінські відносини можуть бути реалізованими тільки завдяки компетенції та через її призму, тобто через систему її повноважень, що здійснюються завдяки відповідним предметам відання (функціональний характер компетенції. – Авт.); – по-четверте, конституційні й управлінські відносини стають легалізованими тільки шляхом і через обов'язкове закріплення компетенційних повноважень їх суб'єктів (нормативний характер компетенції. – Авт.).

Таким чином, можна зробити висновок про те, що в функціональному розумінні аксіологічному «наповненню» компетенції немає альтернатив. Якщо компетенція має конституційну (законодавчу) фіксованість, то це дозволяє не тільки забезпечувати самостійні повноваження органів публічної влади (а це структурує систему органів публічного управління, надає їй відповідної архітектоніки), а й меншу ступінь їх суміжних дій з іншими органами (це забезпечує «функціональний розподіл» і функціональну самостійність органів публічної влади та їх стабільну діяльність), а це веде до гнучкого поєднання загальних повноважень держави і статусних повноважень її органів (між цими складовими публічного управління вибудовується відповідний функціонально-статичний та функціонально-динамічний баланс).

На думку багатьох представників юридичної науки, як складне та багатомірне поняття, компетенція включає в себе наступні елементи: а) нормативно встановлені цілі (система телеологічних домінант. – Авт.); б) предмети відання як юридично певні сфери та об'єкти впливу (система сфер соціального життя, в яких діє відповідний орган публічної влади. – Авт.); в) владні повноваження як гарантована законом міра прийняття рішення та вчинення дії (сукупність прав та обов'язків, якими наділений орган публічної влади для здійснення своїх компетенційних повноважень. – Авт.). Супутнім елементом виступає відповідальність за невиконання рішень. Без цього компетенція втрачає свою публічно-правову забезпеченість [4].

Ще більш однозначно, та на більш високому методологічному рівні оцінює феномен компетенції Ю. О. Тихомиров [5]. Він вважає, що у найзагальнішому вигляді компетенція є комплексом легально встановлених способів здійснення публічних функцій (тобто одразу ж фіксується нормативна природа компетенції, що детермінується її визнанням з боку

держави та фактично, відповідними діями держави щодо її становлення і закріплення через право. – Авт.). На думку цього автора, компетенція складається з елементів двоякого роду. До власне компетенційних елементів відносяться предмети відання як юридично певні сфери та об'єкти впливу, а також владні повноваження як гарантована законом міра прийняття рішень (дволанкова система. – Авт.). До супутніх елементів слід віднести, насамперед, цілі (телеологічні домінанти. – Авт.) як довгострокову нормативну орієнтацію, що виражається в безперервному вирішенні виникаючих завдань за допомогою здійснення компетенції. Такою є і обов'язок діяти, чи стосується це держави або її органів і посадових осіб. Без неї компетенція втрачає головне – публічно-правове забезпечення за допомогою різних засобів.

Системний підхід до компетенції, на думку того ж Ю. О. Тихомирова, виражається в такому розумінні її суб'єктів, коли вони взаємодіють між собою в процесі виконання державних, регіональних та інших завдань (високий рівень не тільки комунікації, а саме колабораційного співробітництва. – Авт.). Держава як керуюча система володіє суверенітетом і виконує публічні функції, звідсіля часто говорять про управління державними справами.

Системне забезпечення компетенції виступає не тільки запорукою її ефективності [5], а й відповідною парадигмою у вирішенні телеологічних домінант публічної влади. Таке забезпечення, яке включає в себе шість елементів, не тільки сприяє реалізації компетенції, а й, на нашу думку, фактично гарантує її існування та функціонування разом із системою публічної влади в державі. До таких елементів відносяться наступні: а) стабільність влади та її інститутів (стабілізаційний критерій компетенції. – Авт.); б) обґрунтований вибір форми і структури органу (суб'єктно-архітектонічний критерій компетенції. – Авт.); в) правильне регулювання компетенції (регулятивно-управлінський критерій компетенції. – Авт.); г) висока компетентність керівників, посадових та службових осіб (мотиваційно-кадровий критерій компетенції. – Авт.); д) достатні матеріально-фінансові ресурси (зовнішньо ресурсний критерій компетенції. – Авт.); е) захист компетенції (охороно-забезпечувальний критерій компетенції. – Авт.) [5].

Відзначимо, що з компетенцією названих суб'єктів публічного права, що знаходяться у відносинах владної субординації, координації і реординації, пов'язані й інші суб'єкти права (комунікативний критерій компетенції. – Авт.) – таким чином, виникає складний та багаторівневий симбіоз комунікацій органів публічної влади, їх посадових та службових осіб з іншими суб'єктами національного конституційного права, але такий симбіоз не має стохастичного характеру, бо характеризується чіткою взаємодією названих суб'єктів, що виникає на основі вертикально-горизонтальних зв'язків та в межах повноважень органів публічної влади, їх посадових та службових осіб, що встановлюються державою, та прав, свобод і обов'язків фізичних та юридичних осіб, що складають їх конституційно-правовий статус. Важливе місце в цих відносинах займають органи місцевого самоврядування, що як органи публічної влади, які сформовані населенням відповідної адміністративно-територіальної одиниці держави, що функціонує на відповідній її території у вигляді територіальної громади, характеризуються територіальною конотацією та володіють відповідною профільною компетенцією. При цьому треба погодитися з позицією В. І. Говердовського про широку інституціоналізацію поняття конотації. Він стверджує, що «конотація почала своє існування в оціночно-стилістичних межах, а тепер містить в собі соціально-політичні, морально-етичні, етнографічні та культурологічні чинники» [6], тому саме вони, включаючи й територіальний чинник, фактично детермінують та продукують інтереси територіальних громад, що лежать в основі компетенційних повноважень органів місцевого самоврядування.

Слід зазначити, що розгляд компетенції органів місцевого самоврядування України в сфері зовнішньоекономічної діяльності треба здійснювати на підставі аналізу чинного законодавства. Результатом такої роботи є методологічний висновок про «трьохярусну» правову основу такої профільної компетенції.

Перший «ярус» становить Конституція України [7], положення якої щодо компетенції місцевих держадміністрацій і місцевого самоврядування (ст. ст. 118, 119, 140, 143) започатковують не тільки фактичне дублювання, але й «дифузю» влади на рівні місцевого

самоврядування та місцевого управління в адміністративно-територіальних одиницях України, коли компетенція місцевих органів державної влади не тільки «проникає» у сферу функціонування муніципальної влади, а компетенція місцевого самоврядування – у сферу державної виконавчої влади, а й подекуди їх компетенційні відносини починають носити відверто колізійний та антагоністичний характер. Такий стан справ існує й у сфері зовнішньоекономічної діяльності, хоча на рівні Конституції держави вона як прямий об'єкт компетенційного регулювання зазначеними органами публічної влади не згадується. Але Конституція містить низку статей, де така діяльність прямо або опосередковано легалізується, регламентується та регулюється – це ст. ст. 9; 18; п. п. 5, 12, 8, 14, 32 ст. 85; п. п. 8, 9, 15 ч. 1 ст. 92; п. 2 ч. 2 ст. 92; п. п. 2, 3, 4, 5 ст. 106; п. п. 2, 8 ст. 116.

Другий «ярус» складають міжнародно-правові акти у даній сфері (Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р. [8], Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 р. [9] тощо), що підписані Україною та до яких Україна приєдналася або їх ратифікувала.

Третій «ярус» складають профільні закони України, які за змістом та роллю в системі законодавства можуть бути умовно поділені на статутні (Закони України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» 2010 р. [10], «Про місцеве самоврядування в Україні» 1997 р. [11], «Про місцеві державні адміністрації» 1999 р. [12]) й галузеві (Закони України «Про зовнішньоекономічну діяльність» 1991 р. [13], «Про транскордонне співробітництво» 2004 р. [14] тощо).

Підзаконну основу зовнішньоекономічної діяльності органів місцевого самоврядування складають нормативно-правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств України, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування з профільних питань.

Вказані законодавчі та підзаконні джерела складають доволі системний комплекс нормативно-правових актів, який дозволяє органам місцевого самоврядування України здійснювати зовнішньоекономічну діяльність, виходячи з інтересів та потреб територіальних громад, що є визначальним фактором у становленні, розвитку та вдосконаленні такої профільної діяльності.

Аналізуючи компетенцію органів місцевого самоврядування в профільній сфері на основі порівняння повноважень та переліків предметної підвідомчості місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій, треба зробити методологічний висновок про те, що вони (з урахуванням термінологічних розбіжностей, що є скоріше свідченням недосконалості законодавчої техніки, ніж відмінності предметів відання) значною мірою збігаються. Вважаємо, що таке дублювання як повноважень, так і предметної підвідомчості значною мірою обумовлене не тільки значною суміжністю функцій місцевих органів публічної влади, а й практично їх подібною правовою природою – не дивлячись на те, що місцеві державні адміністрації виконують роль агентів центральної виконавчої влади на місцях, вони одночасно є й виконавчими органами обласних та районних рад. Таке становище треба змінювати, і в нових змінах до Конституції України щодо децентралізації [15] передбачено «розведення» таких функцій шляхом створення на рівні області та району власних виконавчих комітетів відповідних рад.

Слід також зазначити, що проблематика децентралізації акцентує увагу ще й на низці відповідних компетенційних аспектів. Так, крім спільних функцій і предметної підвідомчості, чинне законодавство (як статутне, так і галузеве) містить широке коло спільних, нерозділених повноважень місцевих держадміністрацій та місцевого самоврядування і тим самим фактично «прирікає» їх на безальтернативну взаємодію і співпрацю. Крім того, суттєвим недоліком галузевого законодавства є випадки узагальненого («блокового») формулювання компетенції місцевих органів влади, коли повноваження місцевих державних адміністрацій і місцевого самоврядування визначаються як єдине ціле, а це веде до виникнення конкуруючої компетенції та компетенційних спорів і конфліктів.

Тому, в цілому, компетенційну основу взаємодії місцевих державних адміністрацій і місцевого самоврядування, в тому числі й у сфері зовнішньоекономічної діяльності, слід

системно реформувати. Насамперед слід чітко визначитися з тим, які сфери суспільного життя становлять предмети відання виключно місцевого самоврядування, які стосуються виключно місцевих державних адміністрацій, а які є спільним предметом відання для обох підсистем публічної влади на місцях. У цьому аспекті сфера зовнішньоекономічної діяльності може служити прикладом останнього варіанту. Характер взаємодії між означеними підсистемами має визначитися тим, до якої саме сфери належить питання, для вирішення якого суб'єкти здійснюватимуть взаємодію. Крім прерогатив (виключних повноважень) кожної зі сторін слід обов'язково виокремити й сфери спільного «прикладення сил». Крім того, слід виходити з вищезгаданого принципу субсидіарності й намагатися передати у відання місцевого самоврядування максимально можливе коло справ, підкріпивши його необхідною фінансовою базою. При цьому слід суворо дотримуватися правила: влада більш високого територіального рівня може втручатися у сферу влади більш низького рівня лише в тій мірі, в якій остання продемонструвала свою нездатність. При визначенні меж виключної компетенції місцевого самоврядування доречно врахувати досвід зарубіжних країн, зокрема Іспанії, Франції, Швеції.

Висновки. Резюмуючи викладене вище, слід дійти наступних висновків:

- феномен компетенції є могутнім управлінським засобом, за допомогою якого органи публічної влади здійснюють публічне управління справами держави та соціуму;

- компетенція виступає як багатогранне явище, що має низку трансцендентних властивостей:

А) компетенція – це ключове поняття публічного права, бо є відповідним інструментально-функціональним ключем для «запуску» всієї системи формування та функціонування публічної влади, воно виступає, таким чином, «опорним» поняттям всього соціального й, насамперед, державного управління;

Б) компетенція виступає нормативно-предметним виразом публічних справ та їх суб'єктів – тобто публічні справи та поведінка їх суб'єктів детерміновані компетенцією, проявляються через неї та вирішуються і реалізуються завдяки компетенції та з її допомогою;

В) компетенція являє собою вісь політичної боротьби – саме через компетенцію вибудовується не тільки структура органів публічної влади, але й їх взаємовідносини в процесі реалізації повноважень, що детермінує їх роль і місце в системі політичних відносин в процесах державотворення та правотворення;

Г) компетенція виступає ядром конституційних і управлінських відносин – цей висновок має вельми важливе значення для нашого дослідження та на пряму показує роль і значення компетенції у її взаємовідносинах з правом – якщо вона виступає ядром як конституційних, так й управлінських (адміністративно-правових. – Авт.) відносин, значить без неї: по-перше, виникнення таких правовідносин є неможливим (абсолютний характер компетенції. – Авт.); по-друге, всі конституційні та управлінські відносини базуються на компетенції органів публічної влади або є пов'язаними прямо чи опосередковано з нею (засадничий характер компетенції. – Авт.); по-третє, конституційні і управлінські відносини можуть бути реалізованими тільки завдяки компетенції та через її призму, тобто через систему її повноважень, що здійснюються завдяки відповідним предметам відання (функціональний характер компетенції. – Авт.); по-четверте, конституційні і управлінські відносини стають легалізованими тільки шляхом і через обов'язкове закріплення компетенційних повноважень їх суб'єктів (нормативний характер компетенції. – Авт.);

- розгляд компетенції органів місцевого самоврядування України в сфері зовнішньоекономічної діяльності дає змогу зробити методологічний висновок про «трьохярусну» правову основу такої профільної компетенції, до якої входять Конституція України, її міжнародні договори та законодавчий масив профільного характеру;

- в умовах децентралізації публічної влади повинні активізуватися процеси деконцентрації повноважень органів публічної влади в сфері зовнішньоекономічної діяльності з метою формування самостійної компетенційної бази органів місцевого самоврядування в профільній сфері.

Список використаних джерел:

1. Компетенція // Словник української мови в 11 томах / за ред. І. К. Білодіда; АН УРСР. Інститут мовознавства. – К. : Наукова думка, 1973. – Т. 4. – С. 250.
2. Лазарев Б. М. Компетенция органов управления / Б. М. Лазарев. – М. : Юрид. лит., 1972. – С. 14.
3. Баев В. Г. Публичная власть и компетенция / В. Г. Баев, С. В. Воробьева // Вестник Тамбовского университета. Сер. Гуманитарные науки. – Вып. 1(25). – Тамбов, 2002. – С. 34–37.
4. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции / Ю. А. Тихомиров. – М. : Юстицинформ, 2001. – 354 с.
5. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции [Электронный ресурс] / Ю. А. Тихомиров // Журнал российского права. – 2000. – Режим доступа: http://www.juristlib.ru/book_1909.html
6. Говердовский В. И. Диалектика коннотации и денотации / В. И. Говердовский // Вопросы языкознания. – 1985. – № 3. – С. 75.
7. Конституція України 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
8. Про приєднання України до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями: Постанова Верховної Ради України від 14 липня 1993 року № 3384-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 370.
9. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15 липня 1997 року № 452/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 38. – Ст. 249.
10. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 527.
11. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
12. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20–21. – Ст. 190.
13. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
14. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24 червня 2004 року № 1861-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 499.
15. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади): проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812

* *Васильєв Євген Олександрович* – аспірант кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету.

УДК 342.723

Анна Ємельянова *

**ПРИНЦИП ДОБРОГО УРЯДУВАННЯ ЯК
ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА БУТИ ПОЧУТИМ У КОНТЕКСТІ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА УЧАСТЬ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМИ СПРАВАМИ**

У статті розглядається сутність доброго урядування та його зв'язок із правом кожного бути почутим. Проаналізовано відповіді на електронні петиції на предмет порушення права бути почутим та права на участь в управлінні державними справами. Охарактеризовано відповідальність за порушення законодавства про звернення та запропоновано шлях впровадження принципів доброго урядування в Україні.

Ключові слова: добре урядування, право бути почутим, право на участь в управлінні державними справами.